

ЭЛЛИК НАВО

(шеърлар тўплами)

**«Истиқлол» нашриёти
Тошкент - 2003 йил**

Кейинги йилларда Қорақалпоғистон Республикасининг Эллиқалъа туманида мамлакат миқёсидаги маърифий-маданий тадбирлар, шеърят байрамлари кўп ўтказилмоқда. Ушбу китобчага Эллиқалъадаги адабий тадбирларда иштирок этган ўзбек ва қорақалпоқ шoirлари, шунингдек, туман қаламкашлари ижодидан намуналар киритилди.

Тузувчи — Қорақалпоғистон Ёзувчилар
уюшмаси раисининг ўринбосари
Янгибой ҚЎЧҚОРОВ

© «Истиқлол» нашриёти, 2003.

I. АЗИМ ДАРЁ НАФАСИ

Абдулла ОРИПОВ
*Ўзбекистон Қаҳрамони,
Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон
халқ шоири*

ҲАММА ГАП - ШУНДА

Ёшинг олтидами ёки олтмишда,
Балки қай иш билан машғулсан, бандсан.
Қайси кенгликдасан, қай муюлишда,
Барибир Ватанга фарзандсан!

Барчага бағрини очар шу Ватан,
Мунаввар кундузми, қоронғи тунда.
У сени фарзанд деб олгаймикан тан,
Ҳамма гап - шунда!

ҚОРАҚАЛПОҒИМ

Мен ўзбек, сен эса қорақалпоқсан,
Турклар дунёсида сен ҳам урвоқсан,
Гар мен тупроқ бўлсам, сен ҳам тупроқсан,
Ўзбекка азалий қариндош, иним.

Орол бўйларида топгандинг ором,
Шоли, балиқ эди сенга ризқу ком,
Наҳот энди йўқдир тўлғизилган жом,
Наҳот қолдинг ёлғиз, кўзда ёш, иним.

Мана - бу Ибройим, Тўлебберган бу,
Қорақалпоқ бахтин тилаб юрган бу,
Яратгандан ҳаққин сўраб турган бу,
Илоё бошгинанг бўлсин тош, иним.

Сени қўллаб турар улуғ мамлакат,
Юртбоши яхшилик тилайди фақат,
Ниятинг ҳамиша бўлсин ижобат,
Ҳам йўлдош, ҳам қўлдош, ҳам сирдош иним.

Умидвор яшаймиз дорилзамонда,
Биримиз Нукусда ёки Қўқонда,
Умуман айтганда Ўзбекистонда,
Сенга бўлажакмиз кўзу қош, иним.

1993

Ибройим ЮСУПОВ,
Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон
халқ шоири

АЖОЙИБ ЭЛ ЭЛЛИКҚАЛЪА

Бахши, шоирлар тилинда
Ошиқларнинг достони бор.
Ҳар булбулнинг ўз элинда
Сайрашар боғ-бўстони бор.

Кўҳна тарих масканисан,
Чўлқуварлар Ватанисан,
Элнинг шонли деҳқонисан,
Мардлик меҳнат илҳоми бор,
Эллик қалъа, Бўстони бор.

Ҳозлар учар Ақчақўлдан,
Кўриқ очган саҳро-чўлдан,
Юрт айлансин сендай элдан,
Йигитларнинг султони бор,
Гўзал қиз ва жувони бор.

Диёрисан тўй - сайлнинг,
Тилиндасан кўп шоирнинг,
Ошиқ Аёз Ибройимнинг
Ватандошлик мақоми бор,
Мустақиллик даврони бор.

2002

Жуманиёз ЖАББОРОВ,
Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон
халқ шоири

ҚИЗИЛҚУМ

Оллоҳ бу саҳрони яратди минг йил,
Сўнг минг йил офтобда пиширди обдон.
Бағрига бойликлар жойлади минг хил,
То назар солмасин дея тирик жон.

Сўнг, маҳкам қулфлади. Бу пинҳоний сир,
Фақат тафаккурга бўлур деб таслим...
Бугун биз ғазналар очдик бирма-бир,
Бу бахт сента насиб этди-ку, наслим.

Тўлибой ҚОБУЛОВ,
Қорақалпоғистон халқ шоири

ЭЛЛИКҚАЛЪА

Хонлар ўтган, шул халқим қолган,
Кўлим қолган, балиғим қолган,
Кўрғонларда тарихим қолган,
Муқаддас ер - Эллиққалъамсан.

Хатга сиғмас барини ёзсанг
Сўзга кўчган зарини ёзсанг,
Таърифлаб ёш, қарини ёзсанг,
Ажойиб шеър Эллиққалъамсан.

Аёзқалъа - баланд, чўнг қасри,
Қирқ қизининг бўлган қирқ сири,
Шоҳлар ошиқ, мажнун, асири,
Чексиз меҳр - Эллиққалъамсан.

Янги Буюк Ипак йўли бор,
Кумуш кўзгу - Ақчақўли бор,
Гулга дўнган ўнгу сўли бор,
Сўнмас сеҳр Эллиққалъамсан!

БЕРДАҚ ТҮЙИ

*Қанчалар оч, қанчалар тўқ,
Тўқ одамлар қайғуси йўқ.
Очларнинг ҳеч уйқуси йўқ,
Уни тўқлар билган эмас.*

БЕРДАҚ

Қиш охири, февраль ойи,
Нукусда Бердақнинг тўйи.
Жаранглар қардошлик куйи,
Бундаин тўй бўлган эмас.

Февралми бу, ё маймидур,
Гуллар шунча мўмаймидур,
Ҳаёт гулдай чиройлидур,
Толе бундай кулган эмас.

Бердақ гапнинг ростин айтди,
Юртнинг баланд-пастин айтди,
Юрагининг шаштин айтди,
Зўрлардан тап тортган эмас.

Ўчсин, деди, очлик оти,
Очкўзликка тошлар отди,
Очкўз бўлар одам зоти,
Кўзи молга тўйган эмас.

Йиллар ўтди ғам орқалаб,
Бойлар ғарибларни талаб,
Иқбол куши Нукус қараб,
Бугунгидай елган эмас.

Қорақалпоқ билан ўзбек
Иноқлиги билмайди чек,
Ибройим оға бугунгидек
Хизмат отин сурган эмас.

Жўлмирза шеър янгроқ, деди,
Драмасиз «шатоқ», деди.
Пьеса ёзиб «Бердақ» деди,
Овозаси тинган эмас.

Булбул баҳор, ёз ошиғи,
Деҳқон ернинг боз ошиғи,
Шоир кўнгли соз ошиғи,
Созга тўйдим деган эмас.

Тоғлар қори эриб кетар,
Ёз гуллари сўлиб кетар,
Ҳатто юлдуз сўниб кетар,
Бердақ шеъри сўнган эмас.

Дўстлар Бердақ тўйида жам,
Шоирга хос нафис ҳашам,
Хоразмдан Самандар ҳам,
Тўйда ёддан чиққан эмас.

Омон МАТЖОН,
*Ўзбекистон халқ шоири,
Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими*

АЁЗҚАЛЪАДА

Ўн учинчи июн.
Дали феъл карвон -
Ҳар бири тепа-тоғ беш-ўн ижодкор.
Чошгоҳ.
Чиқиб бордик Аёзқалъага,
Сатҳ мавқе алмашди.
Ўнгланди виқор.

Баландлаган сайин Ёруғликнинг ҳам
Тафти-таровати ўзгарди,
нечун?!

Демак, Одам ёруғ дунёга келар
Нурлар мавқеини танимоқ учун!
Кундуз
уфқ сари кумуш йўл тўшаб,
Кечадан қутқарди Аёзқалъани.
Ўтга палён ташлаб
Абдулла Ориф
Кузатар тўртми-беш шоир болани.

Ҳув пастда туманли ва шов-шув шаҳар
Қўнғир сукунатга тушади қирдан,
Давронга не таъбир излайди шоир
Ёнида - бу ёшлар сўйлаган шеърдан.

У билар, бир гугурт чақилса бунда-
Тепалар талпинар Аштархонгача.
Демак, бир туғён бор шоир қалбида,
Бир сўз бор - етмоғи даркор хонгача!

Элни огоҳ этмиш ҳар кори-ҳолдан
Қадимда қалъалар ўт ёқиб магар
Шоирнинг ҳар сўзи тоғ чақмоғидек
Келар авлодларга оташин хабар!

Шоир сезар: бу дам елкаларидан
Янги тонг номига ўқилар азон.
Икки юз етмиш минг фаришта келар -
Манглайига тождек инар Қаҳқашон!

Зотан, Нозил Ҳақдан беҳабарлар кўп,
Кўпдир Бахтни кўрмай ўтиб кетганлар.
Кўпдир ўн икки бурж атойти нурни
Эрмак ялт-юлтларга зое этганлар.

Устоз теграсида Аёзқалъада
Нурли хаёлларга ёшлар толадир.
Ҳар бирининг нажиб нур нисбаси бор,
Бари замини бир туташ қалъадир.

Гарчи энди огоҳ гулханларию
Қоровул тепалар асри эмасдир.
Аммо адлу миллат ҳимоясига
Шоир ҳам ёниқ сўз айтса, шу басдир!

Тилла сур терида - зар лавҳлар акси,
Дунёда илк китоб нозил бўлган жой.
Ҳолий астодонлар ичра мунг кезар:
«Не излаб кезарсан, ҳой тулугум, ҳой...»

Тисланиб туб-тубин очар Жайхун ҳам,
Мавжларин дўппослаб тинар Ақчақўл.
Қадим денгизлардан ёдгор барханлар
Бирдан излаб қолар ўнгми чапга йўл.

Карвонбоши шоир, қахрамон инсон,
Гирдида Бошчи ҳам - Қўшчи ҳам ҳалак,-
Аср, балки эра алмашар йилда
Нечун мунда кезар, эй кўҳна фалак?!

Ортиқча сўз, лутфу даъватларсиз саф
Боқар замондошлар дилига шоён:
«Ҳой, ким, не одамсан?!
Ичинга бир боқ-
Қалбму у ё совиб ётган астодон?!

Фурсат оз!
Эрк буглар ўз шажарасин,
Ҳарф титар кечмишлар алифбосидан.
Уч минг йиллик соғинч»
Гапир, бор бўлсанг
Бир парча, бугуннинг Авестосидан.

Тоғдай таянчи бор элимнинг бугун,
Оташ посбони бор, шукр,
толе ёр.
Ва эртанги кунга мағрур
йўл олган
Бу сафда менинг ҳам,
шукр, ўрним бор!»

МАРСИЯ

(парча)

Йил ўтди, рағбатим, ҳеч омадим йўқ,
Ҳажр хароб этди, ҳаловатим йўқ,
Бардош тамом бўлди, қаноатим йўқ,
Муҳаммад Юсуфдан сўзлатманг мени?!
Сўраманг, сўраманг, бўзлатманг мени?!

Олис Қорақалпоқ диёри бўйлаб -
Юрибмиз энг гўзал орзулар ўйлаб.
Ҳаяжон кўзгарди Гулбаҳор куйлаб...
Муҳаммад Юсуфдан сўзлатманг мени?!
Сўраманг, сўраманг, бўзлатманг мени?!

Зангор кўл бўйида сувга солиб тиз,
Икки оға-ини шод ўлтирибмиз.
Оролдан шамоллар келарди физ-физ...
Муҳаммад Юсуфдан сўзлатманг мени?!
Сўраманг, сўраманг, бўзлатманг мени?!

Эликқалъа. Чошгоҳ. Муҳташам бир зал.
Шеър баҳси. Ҳар ким ҳам ўқир галма-гал.
Бош раис даврага бахш этур сайқал
Муҳаммад Юсуфдан сўзлатманг мени?!
Сўраманг, сўраманг, бўзлатманг мени?!

Раис навбат берди, айлаб бир огоҳ,
Қарсакка чулғонди бу катта даргоҳ...
Муҳаммад минбардан йиқилди ногоҳ...
Муҳаммад Юсуфдан сўзлатманг мени?!
Сўраманг, сўраманг, бўзлатманг мени?!

Марҳамат томонга боролмай ҳаргиз,
Юрмоқдан чўчийман, букилади тиз...
Унда бир қабр бор, кўриб туринг, Сиз?...
Муҳаммад Юсуфдан сўзлатманг мени?!
Сўраманг, сўраманг, бўзлатманг мени?!

Усмон АЗИМ,
Ўзбекистон халқ шоири

ВАТАНИНГНИ ЎСТИР...

Бир сўз бор - юксак туғ - ифтихоримда,
Тиригимда - номус, ўлганимда - шаън.
Бир сўз бор - жон унинг ихтиёрида,
Худодай улус бир сўз бордир - ВАТАН.

ВАТАН! Тақдирингнинг тоши бемиқдор,
Айтгин, фидо бўлай қайси бир тошга?
Бировнинг дўстлару хорижлари бор,
Менинг ҳеч кимим йўқ - ўзингдан бошқа.

Азиз замондошим, руҳинг - беором,
Аммо ишончингдан зиё таралсин -
Ҳар тонг «Ё ВАТАН!» деб сачраниб уйғон,
Дилингда - Қуръондай - ВАТАН яралсин.

Шубҳа шайтон иши. Ишонч билан юр,
Ана, боболарнинг собит йўллари...
Аввал ВАТАНингни юрагингда қур,
Сўнг ерга кўчирсин уни қўлларинг.

Ўстир ВАТАНингни боғ каби туйғун.
Ишонгину уни шу азиз ерга -
Ҳушёр бўл - беэга қолдирма бир зум -
Фарзандингдан бошқа ҳеч кимга берма.

**Азим СУЮН,
Жаҳон санъат ва маданият
академияси аъзоси**

* * *

Бу дунёда кимга дўст ва кимгадир озорман,
Коса берсанг тўла бер, нимкосангдан безорман.

Чала кулба, дўстларим, менга иморат эмас,
Каттакон бозор ичра мен ўзим ҳам бозорман.

Кунни сен ярим дема, тун бирла бутундир ул,
Фафлат уйқуси ётдир, уйку аро бедорман.

Бу жаҳон майдон эрур, манглай қашимагайман,
Белим маҳкам боғланган ғолиб, музаффар борман.

Ота маконим бутун, миллатим бутун, рақиб,
Осилсанг менга осил, энг баланд оғоч -дорман.

Девона ҳам дунёча гап билар, Азим Суюн,
Аслини айтсам, битта бағри бутунга зорман.

Гулистон МАТЁҚУБОВА,
Қорақалпоғистон халқ шоири,
Бердақ мукофоти соҳибаси

КЎНГЛИМГА

*«Кўнглим, на иш битирдинг,
Келдинг жаҳон ичинда...»*

МАХТУМҚУЛИ

Меҳр кўргазиб жоним зору гирён ичинда,
Яхши ниятлар кўзлаб қолдим армон ичинда,
Хатоларим қатордир минг пушаймон ичинда,
Бошим танимда эрмас тош-тегирмон ичинда,
Умидимнинг гуллари абру найсон ичинда,
Кўнглим, шуми насибанг руҳи равон ичинда.

Қора сочим тун бўлиб бўйнимга чўлғонадир,
Тун қўйнида жуфт юлдуз гоҳ йиғлаб, гоҳ ёнадир,
У яхшилик, покликдан умидвор девонадир,
Тонг отса нурларини булутлар қизғонадир,
Қабоҳат кезиб юрар, оқибатдан тонадир,
Оёқ кўярга жой йўқ минг бир чаён ичинда.

Зулматда йўл кўрсатар очиқ юз ой тополмай,
Меҳр билан кўл бериб кулган чирой тополмай,
Муҳаббатим асрашга мулки сарой тополмай,
Ботишга кўл, оқишга бир тошқин сой тополмай,
Оввораман умидим кўммоққа жой тополмай,
Нафс тўқир тўрини иймон, виждон ичинда.

Маккорлик, хиёнатга тўлмиш ўнгу сўлларим,
Меҳру вафо изласам жафо топар йўлларим,
Макру ҳийла сеҳридан оқармайди тунларим,
Кулфатдан хабар келса олдиға чиқ, кунларим,
Майли, умримни олсин, майли, сўлсин гулларим,
Ул дунёсида сўлмас гул бор Гулистон ичинда.

Шарифа САЛИМОВА,
Ўзбекистонда ҳизмат кўрсатган
маданият ходими

ВАТАН

Бир куни ё майса, гиёҳ бўламиз,
Шунда ҳам ҳолингдан огоҳ бўламиз.
Шоир қаламингга сиёҳ бўламиз,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, **ВАТАН!**

Ё ёмғир бўламиз, бўламиз шабнам,
Майсалар кипригин айлажакмиз нам.
Ногоҳ хазон мисол тўкилганда ҳам
Сендан бир дам айро тушмаймиз, **ВАТАН!**

Юлдузлар кулгусин ичганда ҳилол,
Сочларин дарёда ювса мажнунтол.
Бир бойчечак бўлиб, сурганча хаёл,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, **ВАТАН!**

Биз сингил, ё ини, ёки оғамиз,
Бағрингда дарё ё тоғдек қоламиз.
Ғаним бошига тош бўлиб ёғамиз,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, **ВАТАН!**

Кўксингда қулунлар бўлиб чопамиз,
Арча бўлиб тоғлар бағрин ёпамиз,
Бургут бўлиб, чўққинг излаб топамиз,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, **ВАТАН!**

Майли, тиканларинг қонатсин кўлим,
Майли, изғиринлар қилсинлар зулм.
Сен рози бўлсанг бас, энажон элим,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, **ВАТАН!**

Сендан хаёлда ҳам кетмаймиз нари,
Онасини кучган фарзанд сингари.
Сўнг сўз ёзганда ҳам умр дафтари,
Сендан бир дам айро тушмаймиз, ВАТАН!

Туғинг нафасларин ичганда дунё,
Ўзбек деган номга тўлганда само.
Биз бағрингда ётиб, қилганча дуо
Сендан бир дам айро тушмаймиз, ВАТАН!

Гулчехра РАҲИМОВА,
*Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими*

ЭЪТИРОФ

Учар юртим - хур янги авлод
Гўрўглининг Фиротларида.
Бўзтўрғайлар чиқарар савод
Гужумларнинг бутуқларида.

Ҳар биримиз битта шуъламиз
Боболарнинг чироқларида.
Минг валийнинг босган изи бор
Гўзал Тўрткўл тупроқларида.

Эзгуликнинг куртаги сонсиз
Ватанимнинг гулбоғларида.
Порлар акси соф юракларнинг
Ўзбекистон байроқларида!

БУ ОЛАМНИНГ ОЛИЙЛИГИ

Бу оламнинг олийлиги она - юртим чароғидан,
Бу замоннинг зеболиги равшан кўзлар қароғидан.

Нечук бахтим, мудом менга ҳамроҳ эрур покиза
руҳ,
Нечук бахтким, ўпиб юргум турфа гуллар
дудоғидан.

Ҳаёт гўзал, бу Бўстоннинг равон-равон йўллари
кўп,
Нетай баъзан бу бўстоннинг чиқиб қолгум
сўқмоғидан.

Манзилим-ку ойдин, гаҳе, ўтар бўлсам бу мавзедан,
Жон қийналар: тиканлари йўқми, деган сўроғидан.

Умр мисли дарё эрур, орзулардан қувват олган,
Мавжли-мавжли тўлқинлари тошиб тургай
қирғоғидан.

Дош берарман бу дарёнинг довулига, аммо,
дўстлар,
Мен қўрқаман бировларнинг пинҳон қўйган
қармоғидан.

Замон учқур, замин нотинч, бир ҳадик бор:
еру-осмон
Тўлғонмасму одамзоднинг ўйлаб топган яроғидан...

ОШИҚ ЭРКИН,
Қорақалпоғистонда хизмат
кўрсатган маданият ходими

ЭЛЛИКҚАЛҒА ҚЎШИҒИ

Оғушига чорлар доим ҳавоси,
Худойимнинг берган куни сабоси,
Хушдир Бўстонимнинг оҳанграбоси,
Эркалар юракни савту навоси.
Етгандек бўламан отам замона,
Борсам агар Эллиққалға томона.
Тўлиб кетар кўнглим «Омон-омон»а,
Борсам агар Эллиққалға томона!

Эрди Хоразмга бир пайтлар пойтахт,
Қадим Гупроққалға шоҳга тожу тахт,
Айлаб қорақалпоқ жавлон, айлаб шахд,
Икки минг йилдан сўнг қайтиб келди бахт.
Мозий юртга қадам қўйган ҳамона,
Тўлиб кетар кўнглим «Омон-омон»а.
Ёмона кетаман, яйраб ёмона,
Ҳар гал бориб Эллиққалға томона!

Юрган эди кўкларга сигмай гирён,
Боболарнинг руҳи тарқашиб ҳар ён,
Энди Элик бир ён, Хоразм бир ён,
Садоқатдан бугун кўнглимда туғён.
Ҳар гал бориб Эллиққалға томона,
Етгандек бўламан отам замона.
Учраб ҳар қадамда қоши камона,
Бағрим тўлиб кетар «Омон-омона»а!

Жаннат қайтиб келди бағрингга сени,
Ҳадсиз баҳра қўшиб баҳрингга сени,
Тўлқинлар тилайман наҳрингга сени,
Фаровонлик овул, шаҳрингга сени.
Ошиқ Эркин бориб Эллиққалға томона,
Ёмона кетаман, яйраб ёмона.
Етганлигим боис яхши замона,
Бағрим тўлиб кетар «Омон-омон»а!

2002

БАТАН ТАЪРИФИ

Таним ичинда жоним,
Довруғи бор бир жаҳон -
Туркистондур Ватаним,
Дунё, биздан сўрасанг!

Оқил, доно Туроннинг
Камол топган кўлинда,
Чин мардликнинг урони
Буюк Ипак йўлинда.

Гиёҳ бўлиб кўкариб,
Зиё бўлиб тўламан.
Тупроқлари табаррук
Туркистондан бўламан.

Мустақиллик камари
Ечилмасин белидан,
Амир Темур жанари,
Мен - Беруний элиман,

Бўй кўтарди бир чинор
Халқи обод Бўстондан,
Ота-бобо руҳи ёр:
Тошкент-Ўзбекистонман.

Устюртнинг кенг қиринда,
Ўйин қурган маролман.
Жайхун, Сайхунман бунда,
Оқ чағалай - Оролман.

Фарезсизлик - бахтимни
Ўлчаган зар тарозим,

Ҳақ тиклади тахтимни.
Мен - Қадимги Хоразм.

Кўқон, Термиз, Бухоро
Шажарам бир - тўламан.
Беқиёс олам аро
Самарқанддан бўламан.

Буюк Ватан тулғасин
Бунёд этган замона.
Эрк, озодлик шуъласи,
Юртим бўлсин омона.

Кўнгли оппоқ пахтадай,
Дарвозаси олтиндан,
Ёмон кўздан сақлағай,
Айланайин, халқимдан.

Кўзимизга тўтиё
Отамерос жойлари,
Тоблаб нурли хур зиё
Тулпор бўлар тойлари.

Таним ичида жоним,
Яшагай бул эл омон,
Ўзбекистон - Ватаним,
Қорақалпоқ бўламан!

САРҲИСОБ

Эллиқда йил санар демишлар умр-
Эллик бир...
Эллик беш...
Олтмишгача то.
Муддати бир йилнинг ичида кимдир
Ажаб, қилмишдурур рихлати бақо.

Ва яна ҳайратли, қисқарар муҳлат,
Ой санар олтмиш ёш-ўттиз кунгина...
Етмишда етти кун,
Саксонда соат,
Тўқсонда дақиқа,
Юзда... йўқ гина.

Ўлчамли дерлар дам, майли санасин:
Элликми, олтмишми, юзми, бир нафас.
Эрк беринг нафасга, яйраб-яшнасин,
То анга бўлмасин тан лаҳза қафас!

Матназар АБДУЛҲАКИМ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими

АЁЗҚАЛҒА ҲИКОЯТИ

Неъматулла ХУДОЙБЕРГАНОВга

Бунёд қилмоқ бўлди Аёзхон қалъа,
Тоғ сатҳидан танлаб осмонўпар жой.
Олис ердаги сотупроқ майдондан,
Келтирилди минг-минг аробада лой.

Тинмай кеча-кундуз заҳмат чекилди,
Устма-уст гувала тинмай қўйилиб.
Бора берди кам-кам юксалиб қалъа,
Қола берди майдон кам-кам ўйилиб.

Ва бу майдон аста айланди кўлга,
Қалъа - Аёзқалъа, кўл ҳам - Аёзкўл.
Бу кўлнинг олдида бундайроқ денгиз
Бўлиб қолар оддий, жўн бир саёз кўл.

Бир қалъа бахш этган қутлуғ теранлик,
Бағрида минг соғинч, минг дард асради.
Аёзқалъа бўлди Аёзкўл гами,
Ва Аёзкўл Аёзқалъа ҳасрати.

Кўл кундузлар гавжум. Зиёратчилар
Юракларин шаффоф шавққа тўлдирар.
Тун-кечалар ёлғиз қолган маҳалда
Ёш тўла кўзларга ўхшаб мўлтирар.

Кўл ўйлайди тағин бағрим тўлса деб,
Қалъа теран англар кўлнинг сирини.
Неча минг йилдирки қалъа билан кўл
Қаттиқ соғинади Бири-Бирини.

Кўл қалъага яқин боролмас. Ожиз.
Қалъа ўзин ташлаб кета олмайди.
...ҳеч умид узолмас Бири-Биридан,
Бири-Бирига ҳеч ета олмайди.

ТУПРОҚҚАЛЪА

Ўкинчим: севинчим: қадим оғригим
От сурганча фикр кенгликларида
Юракнинг зарбидан ўтлар чақнатиб
Ошиқар “Авесто” чўнгликларига.
Етиб бораман ва уриламан бот,
Наҳот қадим пойтахт-Тупроққалъа шу?!

Баланд кўргонлари йиқилиб битган,
Балки ғанимлари муродга етган,
Зардушт боғларидан чекиниб қирғоқ
Қуёш қозонида қайнайди тупроқ.
Аммо уриб турган шоир юраги-
Муқаддас “Авесто”, илоҳий китоб.
Бўғизга тиқилган армонни ютиб,
Чўлғиёҳни ўпиб, кўзларга суртиб,
Бўғин-бўғинларим бўшашиб, титраб,
Қуръони Каримдан ўқийман сура.

Пайғамбарми, шоир, донишманд Зардушт?
Суяк суриб, ўтиб, неча етти пушт.
Жон энгани каби қадим шаҳристон,
Қалъалар сафида навқирон Бўстон.
“Авесто” ёдига тузиб анжуман,
Дўстлар йиғилдилар яқин йироқдан.
Ҳокиму фуқаро ҳам, илми толиб,
Минбарда оташсўз-Абдулла Ориф.

Қадим илдизлардан унган Бўстон бу,
Неча Аёзқалъа, не бир “истон” бу.
Эгиларкан Ерга Ҳақ дея Осмон,
Ҳақни кўкдан излаб зардуштий гулхан
Қуёшга қўшилиб ёнганча сассиз,
То қиёмат қадар ўчмагай ҳаргиз...

2001

Абилқосим ҰТЕПБЕРГЕНОВ,
*Қорақалпоғистонда хизмат
кўрсатган маданият ходими*

БЕРДАҚҚА

Оддий, одми қорақалпоқ десалар шул ўзингсан,
Қалпоғи қора, кўнгли оқ десалар шул ўзингсан.
Қоратовдек виқорли, Аму мисол мавж урган,
Қулф очилган ларзонли боғ десалар шул ўзингсан.
Сўзлари тенгсиз гўё Навоий, Маҳтумқули,
Шарқдаги бир шамчиноқ десалар шул ўзингсан.
Шохи ойга етгудек юлдузга бўлган меҳмон,
Шеърда сарбаланд дарахт десалар шул ўзингсан.
Чўққилардан ибтидо олган, суви шифобахш
Мангу туганмас булоқ десалар шул ўзингсан.
Асли Абилқосимга «Халқ учун»дек шеъринг минг
Мисқол зардан яхшироқ десалар шул ўзингсан!

Набийра ТҮРЕШОВА,
*Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими*

СЕН ЭМАС

Кел-эй, кўнглим ғам лашкарин йиғиштир,
Бул дунёни тузатгучи сен эмас.
Сигмас ишни сен ўзингга сиғиштир,
«Беш бармоғинг бир-бирига тенг эмас!»

Бул дунёга келди қанча пайғамбар
Аллоҳ сўзин тарғиб этди: жўн эмас.
Ундан ҳикмат уқмаган бор, уққан бор,
Уларга йўл кўрсатгучи сен эмас.

Кўйгил, кўнглим, ердан жаннат ахтарма,
Дўстлар қалби ҳеч беҳишдан кам эмас.
Шошил, тўкил, бирор сиринг асрамай,
Кўнгил - олам, Бир-Бирига тенг эмас!

ШОИР ҚЎШИҒИ
(Халилла Давлетназаровга)

Шеър - шоирнинг қўшиғи.
Абдулла ОРИПОВ

Халилла, ҳўв, Халилла,
Шеър ўқишинг ашувла.
Тилинг-чолғув, бўғзинг-тор,
Довушинг бор жарангдор.
Халилла, ҳўв, Халилла,
Шеърят - ҳикмат илло.
Шеърни ўқиш ибодат,
Яратганга муножот.
Халилла, ҳўв, Халилла,
Довушдан ожиз имло.
Тилсиз қалам ва қоғоз
Овоз бўлолмас, овоз.
Халилла, ҳўв, Халилла,
Сўз - халқдан мерос тилла.
Қошғарийдан қолган тил,
Кўпларни этди булбул.
Бизга устоз, Халилла,
Ибройим ва Абдулла.
Мен сенга жўра бўлдим,
Сен менга жўра бўлдинг.
Сор деди-ё, сор деди,
Тоғлар боши қор деди.
Зўр куйладинг, биздаям
Сендай чолғув бор деди.
Янграйверсин, баралла,
Терма, дoston, ашувла...

ТУРНАЛАР

Бўстон. Беш минг одам. Амфитеатр.
Хайрия концерти айна қизиган.
Бу ташаббус чиққан эди шу элнинг
Опера бобида машҳур қизидан.
Муяссарни қўллаб кўп ҳофиз келди
Зиёрату қўшиқ кўйламоқ учун.
Бари кўрсатмоққа чоғланган гўё
«Сувора»нинг қурбин, «Сегоҳ»нинг кучин.
Саҳнада Насиба - мақом моҳири,
Самарқандда юксак танловда енгган.
Олмахон кўксига кўйганда торин
Ишқибозлар олди даврани кенгдан:
«Борсам агар Эллиққалъа томона,
Тўлиб кетар кўнглим «Омон-омон»а...»
Ҳамма мафтун Ошиқ Эркин кўшиғи
Ва хиром айлаган қоши камона.
Кейин Ортиқ ҳофиз айтди тарона,
Куй сеҳри эпкиндек аллалар эди.
Ногоҳ қошимдаги ҳамроҳим ҳоким:
-Қаранг, учиб келди турналар! - деди.
Дарвоқе кўк узра амфитеатр
Устидан уч турна учиб борарди.
Олисларда қай бир манзилни ташлаб,
Яна бир манзилга кўчиб борарди.
Уларга кўз тикиб хаёлга толсам
Расул Ҳамзат шеъри келди ёдимга.
Гўё ҳар қайсиси шу турналарнинг
Айлангандек бўлди бир аждодимга.
Фақат уч турнадан бириси шитоб
Билан учиб борар, иккиси ҳорғин.

Тарих деб номланган қадимий Китоб
Қандай тузиб бергай бу ҳолнинг шарҳин?!
Илдам учган турна - Фаразман подшоҳ
Улуғ Искандарнинг тополган кўнглин.
Қолган икки турна нега чекар оҳ,
Недан ҳатто қанот қоқиши мунгли?!
Бири шоҳ Муҳаммад гарчанд Чингизга
Таслим бўлса ҳамки менинг чин бобом.
Мозийни қайтариб бўлмайди изга,
Барчасига шоҳид шу улуғ авом.
Учинчиси Саййид Муҳаммад Раҳим
Белда қилич, қўлда чалган созини.
Ҳазал ёзиб, мақом айтиб излаган
Жувонмарг неvara Темурғозини.
Фигон илашган бул турна патига,
Хуш кўрмаса ҳамки фуқаро, Девон,
Кўнди Кауфманнинг мудҳиш шартига
Элда дарё бўлиб оқмасин деб қон.
Бироз ўтгач яна кўкнинг юзидан
Беш безовта турна уфққа учди.
Тағин шул қушларга айланган беҳол
Азиз боболарим ёдимга тушди.
Бири бешак бобом буюк Шайх Кубро
Пухта таълим берган Жалолиддинга.
«Фи-Ал-Адаб» билан ҳали минг йиллар
Ҳизмат қилаверар замонга, динга.
Йигирманчи аср! «Халқлар отаси»,
Дуче, фюрерлар сенга бўлди доғ.
Қатағон, қувғиндан, зулмдан рости
Четда қололмади ҳеч шаҳар, қишлоқ.
Бир турна саҳройи қорақалпоқнинг
Ҳаққин талаб этган Оллоёрмикан?!
Галкин Хўжайлини тўпга тутганда
Оғриқли қалбига санчилган тикан.

Бир турна Чўлпонми, бириси Фитрат,
Учиб бормоқдалар қаерни кўзлаб?
Ёки Ҳожихонми оҳиста кетган
«Кажҳанг сувора»нинг пардасин излаб?!
Балки Комилжондир бефаҳм бир зот
Пойтахтда гал бермай этганда таҳқир,
Аламининг авжин ичиги ютиб
Бошқа шаҳарлардан сий топган охир...
Ана, шогирдлари басма-бас куйлар,
Муסיқада уйғун Фарбу кўҳна Шарқ,
Муяссар саҳнада қўшиқ бошлагач
Устида жуфт турна ураверди чарх.
Кузатсам бу икки маъюс турнани
Зилдек офир ўйлар келди кўнгилга.
Бир ён беш минг одам, бир ёнда эса
Ақчакўл тўлганди киргандек тилга.
Яна зимдан боқдим ул қушларга жим,
Кўзимни офтобдан кафт билан тўсиб:
Наздимда бир турна Отажон ҳофиз,
Бири шоир дўстим Муҳаммад Юсуф...

ОНА ЕР

Оқ қоғозга дардим тўкиб,
Енгил тортсам озгина.
Сен ётарсан нордай чўкиб
Руҳинг жим ёна-ёна.

Кўз ёшингни ичга ютиб,
Тупроғинг шўрланибди.
Бошдан не-не замон ўтиб
Сендек ким хўрланибди.

Қай замонда ота-бола
Бир-бирига ўч бўлди.
Халқим қолди шум иқбола
Қисмати «кўч-кўч» бўлди.

Очилмаса боғдаги гул
Булбул фарёд қилмасми?
Сени баъзи нокас ўғил
Назарига илмасми?

Она бўлиб ийган меҳринг
Ғазаб билан алмашибди.
Қайда қолди сулув сеҳринг,
Кул айламиш кимлар чўғни?

Қариликнинг гаштин сурмоқ
Кўп инсонга қилмас насиб.
Дарёмизнинг соқасин, оҳ.
Аччиқ тақдир қўйди кесиб.

Сен кучлисан: номардларни
Асрагайсан неча йиллаб.
Сен ожизсан: улуғларга
Бағрингдан жой бердинг қўллаб.

Сен қадимий Она - Ерсан,
Суярман мен жондан кечиб.
Мен қоғозга дардим бердим,
Момо, сенинг ҳолинг нечук?!

Сотим АВАЗ

* * *

Мен сизнинг
гуллаган ҳаётингиздан,
чиқарман
бир қилдай суғрилиб.

Бахтингизнинг
бекам бўлиши учун
ўзимни шу қадар
кичрайтирдим мен.

Тиғнинг изларидай
зирқираб оғримас
мен чиқиб кетганим
жойларнинг ўрни.

Ҳамманинг кўзидан
қочганингизда
балки улар
паноҳ бўлишар Сизга.

Бир куни
гуллардай сўлса
кўнглингиз,
умид ришталари
ногоҳ узилса,
Мен эҳтимол
яна қайтарман
Ишончинг ишончли
риштаси бўлиб.

ХОРАЗМ ЛАЗГИСИ ҲАҚИДА

Улкан миноралар бағрини ёриб,
Тахтдаги хонни ҳам ўйнатган куй бу.
Саҳар подаларнинг ортида юрган,
Чўпон Комилжонни куйлатган куй бу.
Ёниқ торлар аро сўйлаган лазги,
Қайда у Комилжон куйлаган лазги.

Ана... саҳна узра янгради шу куй,
Бегона оҳангда юз хилга дўнар.
Фарбнинг гитараси, дўмбира, фишжак...
Фақат Хоразмда йиғлаб тор ёнар.
Дерлар буни Комил куйлаб ўтган-ов,
Тор ҳам унинг қўлларида кетган-ов.

Сўзлар замонавий, куй замонавий
Бу замонда эски оҳанг учолмас.
Янги хонанда-ю янги - лазгига
Битта хоразмлик рақсга тушолмас.
Эҳ, Аму тўлқинин ўйнатган қўшиқ
Асрий гужумларни сўйлатган қўшиқ.

Саҳнада қолади кўзларим маъюс
Юртгинам бир хаёл ўртайди мени.
«Лазгидан бўлсин» деб даврада турган
Чўғирмалар кийган чолларинг қани?!

Концерт ҳам тугайди, ҳорғин нигоҳим,
Ўнгига келади ойнаи жаҳон,
Оқ гулли боғ аро супа устида,
Мен суйган тор биланг куйлар Комилжон:

Мана лазги дейман куйи уммон-ей,
«Омон-омон-ей», омон-омон-ей!

ҚИРҚТА ЖОНИМ

Қилча жоним, қирқта жоним, мингта жоним
Бу умрнинг йўлларинда ўнта - жоним.
Йиқилгайман, урилгайман, сурилгайман,
Қайта-қайта тикланмоққа уdda - жоним.
Сабр-жоним, садр-жоним, сабил-жоним,
“Яхшисан...” де, бир бора айт, эгил, жоним.
Меҳрингни ҳам қаҳрингни ҳам ютмоққа шай,
Қодир-жоним, мўмин-жоним, қобил-жоним.
Хумор-жоним, бедор-жоним, абгор-жоним,
Отам,-онам - қўш қушимдан ёдгор-жоним.
Мен бор-мана, ўлмагансиз, Онажоним,-
Ёлғиз қизим қароғинда такрор-жоним.
Азиз жоним, лазиз жоним, ожиз жоним,
Тўкилмассан: тўлмагайсан бежиз жоним,
Тўрттангизга тўрт минг порам, тўртта болам,
Дунёсида борим надур, Сизсиз, жоним?
Мунис жоним, жонимдан ҳам суйган жоним,
Бир илиқ сўз илинжида ийган жоним.
Қучоғингга мени маҳкам босавер, дўст,
Соғинчингдан тутаб бўлган, куйган жоним.
Адо жоним, фидо жоним, жудо жоним,
Юрагимдан силқиб оқар нидо, жоним.
Ўзинг менга мадор бўлгин, мадор бергил,
Тиззаларим титраб борар, Худо жоним.
Сўник жоним, синиқ жоним, ёниқ жоним,
Кўник жоним! Кўник жоним! Кўник жоним!
Тўкавергил бошдан, ағёр, мағзавангни,
Сенга қарши тирилмоқда ўлик жоним.
Омон жоним, осмон жоним, посбон жоним,
Мастон жоним, бўстон жоним, достон жоним,
Мен барибир Сенга зор-зор қайтавергум,
Нисор бўлиб, яралганим қурбон жоним...
Битта жоним, қирқта жоним, мингта жоним...

II. «ЎЗИНГДАН ҚЎЙМАСИН, ХАЛҚИМ!»

Муҳаммад ЮСУФ

*Эллиқалъада энг камида эллиқ
ҳақиқат бор. Биттасини кўрмай
кетган одамларга ачинаман.
(М. Юсуфнинг Эллиқалъа
археология ва тарих музейи
ташрифлар китобига ёзиб
қолдирган сўзлари)*

ЛОЛАҚИЗҒАЛДОҚ

Шавкат Раҳмон хотирасига

Мендан нима қолар:
Икки мисра шеър,
Икки сандиқ китоб,
Бир уюм тупроқ,
Одамлар ортимдан
Нима деса дер,
Мен сени ўйлайман
Ўзимдан кўпроқ -
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ!

Мен кетсам, ёмондан
Йироқ бўл, оху,
Чунки сен чиройли,
Кўркли бир жувон.

Ёмон кунлар бир кун
Яхши бўлар-у,
Ёмон одам яхши
Бўлмас ҳеч қачон...
Яша чегарада
Тургандек огоҳ,
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Уйда ётибман-у,
Сезиб турибман,
Кўкда кетаётир
Қушлар қайтишиб.
Хайрлар ёғдириб
Қанотларидан,
Хаста шоирига
Видо айтишиб.
Бор, менинг учун ҳам
Уларга қўл қоқ -
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Уларни мен яна
Кўрарманми-а,
Айвондан одамдек
Кузатолмадим.
Куз. Тўйлар бошланди.
Юрагим пора -
Битта қизимни ҳам
Узатолмадим...
Демак, тақдир экан
Тўй кўрмай ўлмоқ,
Лола, лолагинам,
Лолақизғалдоқ.

Бироқ, кўнглим сезар,
Мендан кейин ҳам,

Бир кун бу ҳовлига
Одам тўлади.
Ҳали тўйлар қилиб
Чарчайсан, эркам,
Менинг қизларим
Энг бахтли бўлади!
Келинлар кўйлаги
Руҳимдай оппоқ -
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Ўғлим, яқинроқ кел,
Қара, не савдо,
Бу ажиб ишларни
Дил лавҳига ёз:
Кимга қаср етмас,
Кимга мол-дунё
Менга эса ҲАВО
Етмайди холос.
Тириклар мудроқда,
Ўликлар уйғоқ -
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Кўксим куйиб борар,
Кўкрак ёнмоқда,
Айтинг дўхтирларга,
Ёришса ёрсин!
Жисм ўз улфати -
Жондан тонмоқда.
Бечора жон энди
Қаерга борсин.
Энди осмон йироқ
Энди ер юмшоқ
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Буни ҳаёт дерлар,
Унутма асло,
Бир кун очиласан,
Бир кун сўласан.
Қалбимда-ку фақат
Сен эдинг танҳо,
Қабрим устида ҳам
Ўзинг бўласан.
Сен бизнинг севгидан
Хотира — байроқ,
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Аёл қалбинг билан
Сув кеч, олов кеч,
Ғам келса бошингдан
Хушинг учмасин.
Худодан сўрадим:
Мендан кейин ҳеч,
Номард кимсаларга
Ишинг тушмасин.
Уларнинг қўлида
Ҳамиша тузоқ,
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Ишинг тушса, иним
Муҳаммадга бор,
Шоирлар ичида
Ишонганим шу.
Бироз ичишини
Айтмаса агар,
Кўкси тиниқ бола,
Ҳалол бола у.
Фақат сал соддароқ,
Фақат сал ёшроқ,
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ.

Жон сўнгги бошпана
Топаркан онгда,
У юрак остида
Дердим мен бўлсам.
Ажабланма агар
Эртага тонгда
Сени ўпиб, Ўшни
Қучоқлаб ўлсам!...
Ўтинчим — тепамда
Йиғлама узоқ,
Лола, лолажоним,
Лолақизғалдоқ! ---

III. ИРМОҚЛАР БИРЛАШСА...

Ислом ҲАМРО

ТАЗАРРУ

Телефон йиғлаб юборади ярим тун,
Жонимга айланар унинг гўшаги.
Алоқачи сингил, бир кеч урушма,
Алоқачи сингил, тезроқ улагин.
Симнинг у учида онам, хастаҳол,
«Болам, омонмисан, соғмисан», дейди.
«Ўғлингни соғиндим! Келин яхшими?»
Онажон, ҳар савол жонимни ейди.
«Аканг қизли бўлди. Уканг ўғилли...
Кеча куни билан тердик гўзачўп...»
Она, мен бу ерда шеърлар тўқийман,
«Онанинг қабарган бармоғини ўп!»
Қўшни хотинларнинг Сизга ҳаваси —
Келади, барини биламан она.
Мақтаниб қўясиз «Болам шоир» деб
Кўёшлар тўкаси тунлар пинҳона.
Ана, қўшнимизнинг боласи деҳқон,
Ҳар тонг келини сув қуяр қўлига.
Сизнинг келинингиз...
Давралар кўрган,
Фақат биз интизор унинг йўлига.
«Она, мен соғиндим Сизни жуда ҳам...»
Сўзимдан анқийди ёлғоннинг ҳиди.
Аҳир, қанча бўлди эслаганим йўқ,

Ахир мени манов тош — шаҳар еди.
Шеърларим бариси сохта, тўқилган,
Она, шоир эмас болангиз рости.
Фақат... Курашмоқдан тўймас йиқилган,
Манов тош шаҳарда бор менинг қасдим.
Бу тавба-тазарру...
Фақат меники,
Она, онажоним, айтмайман Сизга.
Алоқачи сингил, бунча қўполсан,
Алоқачи сингил, фурсат бер бизга.
Алоқачи сингил, жоним сеники,
Юрагим осилиб қолди, симинг — дор!
Ахир мени тушун ҳеч бўлмаса сен,
Қишлоқи онамдан бошқа кимим бор?!
Она, етмадими симнинг бардоши,
Узилиб кетдим...
Бошланди «дут-дут».
Энди Хатирчидан Тошкентга қадар
Бир овоз...
«Ёлғончи шоирни унут...»

Тошкент

Ойбек РАҲИМ

Тошлигимни англадинг,
Ниҳоят англадинг,
Қаттиқман, совуқман,
Теккизмагин лаб.
Сен ҳам тош бўл,
Тоғдаги тошлар
Исиниб ётишар
Бир-бирин кучоқлаб!

Тошкент

ОНАМГА

Онажон,
Қаттиқ соғиндим сени
Ва сенинг
Ўғит-танбеҳларингни.
Ўзинг айтганингдай
Сезаман гоҳ-гоҳ
китобий хаёлим
панд беришини.
«Ҳали ҳам осмонда
юрибсан, қизим,
ҳали ҳам ерга
тушмабсан қайтиб.
Қачон сен фарқлайсан
китоб-ҳаётни...»
Сен билан суҳбатлар
шундай тугарди.
Сенинг сабрларинг
кундай тугарди.
Сен бугун йироқсан,
Сенга элтгувчи
Соғинчдан ўзга
яқин бир йўл йўқ.
Ердан йироқласам
огоҳ этгувчи,
Оёғимдан тортиб
тургувчи кўл йўқ.
Мен қўрқаман,
хаёлларга алданиб,
учиб, учавериб,
охири бир кун
Ер ва кўк аро
муаллақ бўлиб

қолиб кетмасам.
Не-не хаёлларни
Қалбимга жойлаб
Паришонқол
олиб кетмасам.
Онажон,
Мен сени
соғиндим қаттиқ...

Урганч

Жуманазар ЮСУПОВ

ЙЎЛ МОНОЛОГИ

Менда на бир гиёҳ, на бир ризқ унар,
Дийдам қотиб кетган тош бўлиб.
Бўйлашсам етолмай шамоллар тинар,
Ўйлашсам замонлар қолар ёш бўлиб.
Бағримда муқаддас ҳар гард, ҳар нукра,
Ўтмиш карвонларин излари зоҳир.
Дардин тўкиб ўтган мендан минг Зухра,
Дунё сандиғида банди минг Тоҳир.
Не-не суворийлар кечсалар жангга
Ва ҳорғин қайтсалар ўй суриб, мудраб.
Кузатиб қолганман беланиб чангга,
Туёқлар остида аламли титраб.
Тарихим узундир, поёнсиз умрим,
Айтсам ғамим қанча, шодлигим қанча,
Жалолга эргашиб тоғларга юрдим,
Бобур билан кетдим оёқ етганча.
Юрагимни эзиб, тимдалаб воҳ-а
Оч келса ташмалаб, топтаб ўтди тўқ.
Саҳийнинг боғига ўхшар бу воҳа,
Мевалари дуркун, деворлари йўқ.
Ўтмишнинг ўйлари тинч қўймас, нетай,

Нетай, суюнчимдан кўпроқ ўкинчим.
Узманг, қадамлардан садаға нетай,
Мени ташлаб кетманг ўткинчим!
Гарчи, юксалмасман юлдузлар қадар,
Гарчи, чиқолмасман заминдан нари.
Элтишга ярайман қилсангиз сафар,
Ҳали Кўҳна Урганч, Гулдурсун сари.
Қадим қалъаларнинг тушдим устидан,
Чорламанг, кирмайман кошонангизга.
Мен йўлман, фахр этиб яшайвераман,
Туташлигим билан остонангизга.

Янгиариқ

Ҳонимжон РАЖАБОВА

ҲАЁТ

Охири йўқ йўллардан жимгина юриб
бораётгирман,
бораётгирман,
бораётгирман.
Ҳар қадамда билмаганим кўплигини
англаётгирман,
англаётгирман,
англаётгирман.
Бахтим шулки ҳаёт деган азим дарахтнинг
илдизларин илдизларга
боғлаётгирман,
боғлаётгирман,
боғлаётгирман!

Манғит

ШОИРАГА

Саратонда майин шамолдай гүё
Сен ҳақингда шивирлайди кенг қирлар.
Қаҳратонда қор мисоли оппоқ сўзлардан
Юракларга нур қуяр...

Тунги сукунатни Ой бўлиб ёритар Фикр
Тегрангизда Ватан, Тун, Дунё сирли.
Менда хиёл Рашку Ҳавас бор Сизга,
Сиз учун Бахт шеърга асирлик!

Тўрткўл

Ўктам ДАВЛЕТОВ

ЮРТ ТАЪРИФИ

Яқиндир юрагимга
Она юртим тупроғи.
Бепоён далалари,
Чўллари ҳам қумлоғи.
Янтоқзори эслатар
Гўё жаннат боғини.
Уйган пахта хирмони
Осмонўпар тоғини.
Хиваси ҳеч қолишмас
Макка, Мадинадан ҳам.
Одамлари меҳнаткаш,
Дехқон эмаслари кам.
Ширин олма, узумлар
Пишар мева, боғинда.
Ҳазил дарёдек тошар
Сайил берган чоғинда.

Аму бўйи кўкати
Кувват бўлар қимизга.
Шўркўлининг сувларин
Алишмам ҳеч денгизга.
• Узоқларда юрсам гар
Кўмсайман тўрт ёғини.
Суртайин кўзларимга
Хоразм тупроғини!

Богот

ЖУШҚИН

ЭЛЛИКҚАЛЪА

У Хиванинг бобокалони
Қанча-қанча асрни кўрган.
Илк шаҳридир балки дунёнинг
Аждодларим қурган бу маскан.
Ажаб эрмас бошлаган эса
Одамизод бунда илк ҳаёт.
Дерлар уни “Биздан ҳам кекса”
Кўҳна Урганч, қадим шаҳри Кот!
Дерлар уни башар бешиги
Билган сайин тўла, тобора.
Очилгандир дунё эшиги
Илм-фанга унда илк бора.
Элликқалъа! Мозий ҳайкали,
Боболарим тиклаган байроқ.
Бирор ерда бағрига ҳали
Бунча ғазна олмаган тупроқ.
Жўшқин Жайхун кўшиқлар айта
Ювган унинг қошидан ғубор.
Оққан дарё оқмоқда қайта
Бўстон бўлиб бу кўҳна диёр.

Хива

IV. ЭЛЛИКҚАЛЪА ОҲАНГЛАРИ

Аҳмад МАТНАЗАРОВ,
*Қорақалпоғистонда хизмат
кўрсатган ўқитувчи*

Халққа суйанчиқ бўл, метин қоя бўл,
Ё юксакка бошла, пиллапоя бўл,
Мева беролмасанг бермагил майли,
Азим бир гужум бўл - салқин соя бўл!

* * *

Ҳадемай умримиз ўтиб кетгуси,
Ўғил-қиз вояга бир кун етгуси,
«Сен ёмон, мен яхши» демай тур, дўстим,
Ўшалар баҳомиз аён этгуси.

Абажон ШИРИЕВ,
*Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими*

ХИТОБ

Кўзинг оч Оролим, уйғон уйқудан,
Жамолинг кўрмакка мунтазир олам.
Не бунча ухлайсан кўзларинг юмиб
Гўзал ҳуснинг босган дард, қайғу алам.
Биламан, юрагинг ҳасратга тўла,

Кўм-кўк сувинг ўрни бугун қора қум.
Асов тўлқинларинг қайларда қолди,
Юрагингга пайванд менинг юрагим.
Кўзинг оч Оролим, уйғон уйқудан,
Гарчанд туз шаклида учмоқда фарёд
Кўпларнинг тилаги қабул бўлармиш,
Умрингда бошланур янгидан ҳаёт,
Кўзинг оч Оролим, уйғон, уйқудан...

Зулайҳо НУРМЕТОВА

ГУЛ ВА БУЛБУЛ

Тонгача ул Гул дардида Булбул
Тинмай нола қилди ёниб чаманда.
Дил розини тўкиб солди-ю буткул
Фунча рухсор очиб қилмади ханда.
Куюш чикди кулиб, учди Булбул ҳам
Ёр васлига етмоқ бўлмади имкон
Қалтис ҳазилидан Фунча боши хам
Шу боис бир умр Гулнинг бағри қон.

Зиёда ЮСУПОВА

ҲАЗАЛ

Ҳазалга шайдо эрурман, шеърим адо қилмасман,
Қайдасан истейдод, деб ҳар ёққа садо қилмасман.
Меҳру муҳаббат кўрсатмас ҳаётда золим киши,
Меҳру муҳаббат тилаб ўзимни гадо қилмасман.
Фаним ила олишиб, ҳаётда дадил яшай,
Лек атай кўнгил ила инсонга жафо қилмасман.
Биров бахтини топиб қувончдан гул-гул яшнаса,
Бахиллик қилиб уларни бахтидан жудо қилмасман.
Зиёда, насиб этса гар мансабу шуҳрат сенга,
Барчани сифинтириб, ўзимни авло қилмасман.

Ибодулло САЪДУЛЛАЕВ,
Қорақалпоғистонда хизмат
кўрсатган қурувчи

НИҲОЛ

Ул сахий куёшдан заррин нур эмиб
Кўк сари бўй чўзди навқирон ниҳол.
Шилдираб, шилдираб эркалаб унинг
Томирига ҳаёт берди сув зилол.
Нур ичра ҳаволаб, яшнаб кундан-кун
Бўйин чўзаверди куёшга томон.
Кўкка етсам дея талпинаркан у
Сувдан қувват, нурдан куч олар ҳамон...
Йиллар ўтгач яшнаб, ўсиб, гуркираб
Чинордек бўй чўзди, етди фалакка.
Боиси Қуёшга бўлган муҳаббат
Нур каби жойлашган эди юракка!

Барно КАРИМБЕРДИЕВА,
Қорақалпоғистон халқ
таълими аълочиси

АСЛ БАХТ

Ташқи ҳусн зийнати
Кишига бир меҳмондир.
Асл ҳусн қиймати
Ибо бирла иймондир.
Ҳусндан бўлиб мағрур
Кек билан ташлаб қадам -
Юрганларда йўқ гурур,
Ундайлар мағлуб ҳар дам.
Шул сабаб ошиқ йигит,
Иболи қизни танла.
Чин гўзаллик ундадир
Асл бахтингни англа!

СЎНГТИ ҚЎНҒИРОҚ

Олиб келди сўнги қўнғироқ
Болаликнинг сўнги кунини.
Мақтаб биздан қолди кўп йироқ,
Олисларга элти ҳаёт тўлқини.

Бугун, мана, мактабга борди
Қизалоқлар - қаламқошларим.
Илк қўнғироқ чоғи эсладим:
Қайлардасиз, синфдошларим?!

Қай бирингиз экасиз ғўза,
Бировингиз тадбирқордирсиз.
Қай бирингиз ясайсиз кўза,
Юрагимда мангу бордирсиз!

Манзура ЭГАМБЕРДИЕВА

ЎЗБЕКИСТОН

Она юртим Ўзбекистоним,
Бу жаҳон ичинда ўзга жаҳоним.
Бугун сени етти иқлим тан олиб
Чиндан илаётир кўзга жаҳоним.

Баҳор келди юртга яшил сеп ёйиб,
Осмон мовий, чексиз қирлар кўк кийди.
Айнан шу баҳордек гўзал, бежирим
Байроғингни бугун дунё танийди!

Машхура ШАРИПОВА,
8-сонли мактабнинг
5-синф ўқувчиси

ОНА ЮРТИМ

Дўстлар, азим Қорақалпоқнинг,
Жаннатмакон бир гўшаси бор.
Қадим, минг йил тарихга эга,
Номи Эллик, минг қалъаси бор.
Эллиққалъа, эллиқ ҳақиқат,
Гувоҳ унга тарихнинг ўзи.
Думанқалъа, Қизилқалъада,
Олис аждодларнинг юлдузи.
Боболардан руҳ олиб ўсган,
Шу маконнинг мен бир қизиман.
Кўҳна тарих дафтарин очсам,
Момоларнинг янги изиман.

Гавҳар АЙИТОВА

НЕТАДИ

Недир жон-жонингдан, жондан ўтганда,
Йўқсиллик тиржайиб ёндан ўтганда,
Кунларинг мунғайиб сондан ўтганда,
Бахт, мени бир йўқлаб қўйсанг нетади?!
Кўнгил кенг бўлса-да, кийим тор келса,
Омад деганлари мангу зор қилса,
Ғариблиқда йўқламаса бир кимса,
Бахт, мени бир йўқлаб қўйсанг нетади?!
Гул қизинг, гул ўглинг камлик кўрганда,
Гоҳ кунлар бошларин хамлик қилганда,
Кенг дунё кўзингга торлик қилганда,
Бахт, мени бир йўқлаб қўйсанг нетади?!
Эзилиб оқсалар юраклар ғамдан,
Сабр шароблари силқиса жомдан,
Бир сафар қутқариб бу қайс дамдан,
Бахт, мени бир йўқлаб қўйсанг нетади?!

ТАЪРИФИНГГА ОЖИЗ ҚАЛАМ

Асрий кумлоқ, қадим макон,
Жазирама чўл-биёбон.
Қадам кўйгач, унга инсон
Яралди бир ажиб бўстон.
Элликқалъам, Элликқалъам.
Таърифингга ожиз қалам.

Қишлоқларинг очди чирой,
Оқча-бағрингда мисли ой.
Бошингда бахт қуши Хумой,
Қалъаларинг сеҳрга бой,
Элликқалъам, Элликқалъам.
Таърифингга ожиз қалам.

Мард элимга фидо жоним,
Васфинг айлаб адо жоним.
Ноним бутун, хирмон доним,
Жаннатмакон, гулистоним.
Элликқалъам, Элликқалъам.
Таърифингга ожиз қалам.

Искандар ШЕРИМБЕТОВ

НАВРЎЗ КЕЛДИ

Шамоллар эсар тинмай,
Лола қадаҳ, ёмғир май.
Сайилга кел тортинмай,
Наврўз айёми келди.
Қалдирғочлар паст учар,
Булут югурар, кўчар,
Сурури дилни кучар,

Наврўз айёми келди.
Гул тўла ариқ бўйи,
Оламни тугар бўйи.
Бугун табиат тўйи,
Наврўз айёми келди.
Қошлар камон камалак,
Қизлар сочи жамалак.
Дошқозонда сумалак,
Наврўз айёми келди.

Тўхтабой ЙЎЛДОШЕВ

ҚУШИМГА

Ғам ема, ғамхўрингман
Тонгларда дон сочгувчи.
Тупроққа уруғ қадаб
Ризқингга йўл очгувчи.
Қанот ёз, полопоним,
Учавер осмонларга.
Ўзим бўлайин қалқон
Ўқ тутган ёмонларга.
Чарх уриб самолардан
Юлдузлардан тақ чамбар.
Мовий кўкнинг чеки йўқ,
Ерда ташвиш кўп, ғам бор.
Фазода уч мисли ел,
Парвозинг бўлсин баланд.
Лек заминга қайтиб кел,
Мен тилимда берай қанд!

* * *

Кўнглингизда йўқдир заррача губор,
Оқ кийимда юрасиз гўёки санам.
Парвонасиз куну тун беморга бедор,
Меҳрибоним, азизим, Ҳамширагинам!

Зубайда АБДУЛЛАЕВА

ЭЛЛИКҚАЛЪАМ

Бир диёр бор худди жаннат мисоли,
Кўринади унда ойнинг тимсоли.
Юксак эрур ушбу элнинг камоди,
Халқи унинг кўрмағайдур ҳеч алам,

Эй, менинг бахтиёр Элликқалъам.
Барчинойга ўхшайди ҳур қизлари,
Осмонида порлар шўҳ юлдузлари.
Фикр гавҳаридир айтган сўзлари,

Аччиқ ёшлар қилолмади кўзни нам,
Эй, менинг бахтиёр Элликқалъам.
Алпомишдай марддур унинг ўғлонлари,
Халқи учун жонин берар полвонлари.

Кўкси тўла ярқирайди унвонлари,
Йўлдош эрур уларга метин чидам,
Эй, менинг бахтиёр Элликқалъам.
Дўстлар учун очиқдир дарвозаси,

Дунё узра янграр унинг овозаси.
Жарангласин бугун қўшнай, нағораси,
Юрт қалбини тилолмайди дарду ғам,
Эй, менинг бахтиёр Элликқалъам.

МУНДАРИЖА

Абдулла ОРИПОВ	
Ҳамма гап - шунда. Қорақалпоғим	3
Ибройим ЮСУПОВ	
Ажойиб эл Эллиқалға	5
Жуманиёз ЖАББОРОВ	
Қизилқум	6
Тўлибой ҚОБУЛОВ	
Эллиқалға	6
Эркин САМАНДАР	
Бердақ тўйи	7
Омон МАТЖОН	
Аёзқалғада	9
Тўлан НИЗОМ	
Марсия	12
Усмон АЗИМ	
Ватанингни ўстир	13
Азим СУЮН	
«Бу дунёда...»	14
Гулистон МАТЕҚУБОВА	
Кўнглимга	15
Шарифа САЛИМОВА	
Ватан	16
Гулчеҳра РАҲИМОВА	
Эътироф	17
Тошпўлат АҲМАД	
Бу оламнинг олийлиги	18
Ошиқ ЭРКИН	
Эллиқалға кўшиғи	19
Халилла ДАВЛЕТНАЗАРОВ	
Ватан таърифи	20
Комил АВАЗ	
Сарҳисоб	22
Матназар АБДУЛҲАКИМ	
Аёзқалға ҳикояти	23
Раъно РАҲМОН қизи	
Тупроққалға	24
Абилқосим УТЕПБЕРГЕНОВ	
Бердаққа	25
Набийра ТҮРЕШОВА	
Сен эмас	25
Рустам МУСУРМОН	
Шоир кўшиғи	26
Янгибой КҮЧҚОРОВ	
Турналар	27
Патийма МИРЗАБОЕВА	
Она ер	30
Сотим АВАЗ	
«Мен сизнинг...»	31
Назира МАТЕҚУБОВА	
Хоразм лазгиси ҳақида	32

Гавҳар ИБОДУЛЛАЕВА	
Қирқта жоним	33
Муҳаммад ЮСУФ	
Лолақизгалдоқ	34
Ислом ҲАМРО	
Тазарру	39
Ойбек РАҲИМ	
«Тошлигимни...»	40
Сайёра САМАНДАРОВА	
Онамга	41
Жуманазар ЮСУПОВ	
Йўл монологи	42
Хонимжон РАЖАБОВА	
Ҳаёт	43
Шириной РАЗЗОҚОВА	
Шоирага	44
Ўктам ДАВЛЕТОВ	
Юрт таърифи	44
ЖУШҚИН	
Элликқалъа	45
Аҳмад МАТНАЗАРОВ	
«Халққа суюнчиқ бўл...»	46
Абажон ШИРИЕВ	
Хитоб	46
Зулайҳо НУРМЕТОВА	
Гул ва булбул	47
Зиёда ЮСУПОВА	
Ғазал	47
Ибодулло САЪДУЛЛАЕВ	
Ниҳол	48
Барно КАРИМБЕРДИЕВА	
Асл бахт	48
Шакаржон СОБУРОВА	
Сўнги кўнғироқ	49
Манзура ЭГАМБЕРДИЕВА	
Ўзбекистон	49
Машҳура ШАРИПОВА	
Она юртим	50
Гавҳар АЙИТОВА	
Нетади	50
Асилбек ИСКАНДАРОВ	
Таърифнингта ожиз қалам	51
Искандар ШЕРИМБЕТОВ	
Наврўз келди	51
Қамариддин АҲМАД	
“Кўнглингизда йўқдир...”	52
Тўхтабой ЙУЛДОШЕВ	
Қушимга	52
Зубайда АБДУЛЛАЕВА	
Элликқалъам	53

Литературное издание

ПЯТЬДЕСЯТЬ НАПЕВОВ

стихи узбекских и каракалпакских поэтов
(на узбекском языке)

Муҳаррир *Рауф СУБҲОН*
Мусахҳиҳ *Бунёдбек ҚУЧҚОРОВ*
Техник муҳаррир *Жанылкан БЕКИЕВА*

Теришга берилди 5.09.2003 й. Босишга 11.09.2003 й. да
рухсат этилди. Бичими
84x108 1/32. Таймс гарнитураси. Офсет босма. Шартли
босма табоқ 2,9. Нашр босма табоғи 1,9. Жами 500 нусха.
50 рақамли буюртма. Баҳоси шартнома асосида.

“Ҳилол нури” шўъба корхонаси, “Истиклол” нашриёти,
Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30.

“Ношир” босмахонасида чоп этилди. Тошкент шаҳри,
Навоий кўчаси. Савдо расталари.